

istraživanje ove teme, preporuka za buduća istraživanja korištenjem metodama ove studije svakako je usmjerena stvaranju sveobuhvatne baze podataka židovske imovine za cijelu Hrvatsku te Bosnu i Hercegovinu. Poglavitito se to odnosi na one kontekste u kojima je moguće stvaranje preglednih i znanstveno utemeljenih baza podataka sustavnim uvidima u arhivske fondove krajeva koji su bili dijelom NDH.

Ciljana čitalačka (i korisnička) publika ove knjige nisu samo povjesničari i studenti povijesti kao istraživači moderne i suvremene povijesti Židova, odnosno oduzimanja imovine na području Zagreba/Hrvatske/Jugoslavije, nego i stručnjaci iz različitih društvenih i humanističkih disciplina koji prošloj stvarnosti pristupaju interdisciplinarno. Što se tiče istraživača židovske povijesti, ova studija poticaj je daljnjem radu na širenju baze podataka i razrađivanju različitih, ovom studijom otvorenih, aspekata moderne i suvremene povijesti Židova u Hrvatskoj. Nadalje, vrijedni izvori i promišljeni zaključci ove studije poslužit će i kreatorima raznih javnih politika i odluka koji se bave reperkusijama ovih procesa u sadašnjosti. Konačno, studija je zanimljiva i širem čitateljstvu jer prvi put analiza oduzete židovske imovine u Drugome svjetskom ratu i neposrednom poraću dolazi upravo iz povijesne znanosti, stavljajući fokus na ljude kao subjekte složene povijesti židovske prisutnosti na ovim prostorima i onkraj procesa otuđivanja privatne imovine u ratu i poraću u Zagrebu i Hrvatskoj. Svojom dvojezičnošću (na hrvatskom i engleskom jeziku) ova se studija nadaje globalnoj publici zainteresiranoj za argumentiran i ideološki neopterećen dijalog.

Marijana Kardum

Romi kao aktivni dio povijesnog procesa razvijanja europskih vrijednosti i identiteta

European Roma: Lives beyond Stereotypes (ur. Eve Rosenhaft, María Sierra), Liverpool: Liverpool University Press, 2022, 332 str.

Znanstveno područje *Romani Studies* u Europi postaje sve „plodnije“ novim znanstvenim istraživanjima, posebno na području romske kulture, jezika i povijesti. Sve su brojniji primjeri međunarodne i interdisciplinarne suradnje među znanstvenicima europskih sveučilišta, koji istražujući navedena područja („fenomene“) nastoje shvatiti i objasniti njihovu kompleksnost. Posljedica takvog pristupa jest sve dinamičniji proces pozicioniranja *Romani Studies* kao propulzivnog znanstvenog područja. Knjiga *European Roma: Lives beyond Stereotypes* (*Europski Romi: Životi iznad stereotipa*) nastala je u sklopu BESTROM project koji je financijski podržao *HERA Joint Research Programme*. Urednički i autorski doprinos Eve Rosenhaft i Marie Sierra također je nastao unutar nekoliko znanstvenih projekata.

Urednički tim okupio je znanstvenike iz Španjolske, Britanije, Finske i Poljske na području povijesti Roma unutar *Romani Studies*. Metodološki koncept primijenjen u

knjizi jest razumijevanje povijesti Roma ne kao povijesti autsajdera, već kao insajdera europskih društava (1). Na tragu takvog promišljanja, autorice nastoje izaći iz uobičajene historiografske analize položaja Roma kao marginalne skupine u europskim zemljama, čije ih vlasti nastoje pravno definirati kao „strance“ i u skladu s time provoditi represivnu politiku progona. Alternativa ovom pristupu jest shvaćanje Roma ne samo kao stranaca, marginalaca i žrtava, već kao sastavnog dijela europske kulture, posebice kao aktivni dio povijesnog procesa razvijanja europskih vrijednosti i identiteta. U tom su kontekstu autorice razumjele prilagođavanje, mobilnost i multilingvalnost u Roma kao sastavni dio kulturnog identiteta Europe. Upravo takva romska posebnost unutar europske povijesti analizirana se na primjerima studija slučaja unutar tematskih područja politike i državljanstva, ekonomije i glazbe u razdoblju od 19. stoljeća do danas. Analitički je fokus na prikazu života Roma, nastojanju razumijevanja njihove (povijesne) perspektive, ali istodobno se analizom biografskih narativa pojedinih Roma nastojalo objasniti složenost društvene i institucionalne marginaliziranosti unutar europskih društava. Tako se, primjerice, pitanje oblikovanja i razvoja romskog identiteta shvaća kao proces koji su oblikovali Romi, no istodobno se propituje sama historijska konstrukcija njegove izgradnje.

Knjiga je podijeljena na četiri cjeline, unutar kojih je objavljeno ukupno dvanaest radova. Prva cjelina naslovljena je „Politics“ („Politika“) (13–91), u okviru koje su objavljena četiri teksta. María Sierra je u uvodnom tekstu „Introduction – The Spaces of Politics: Roma Experiences of Citizenship“ („Uvod – prostori politike: romska iskustva o državljanstvu“) (14–28) kritizirala dominantnu znanstvenu percepciju Roma kao izdvojenih pripadnika društva koji se poslušno podvrgavaju zakonima i pritom aktivno ne sudjeluju u povijesnom procesu konstrukcije modernog državljanstva. Sierra zatim navodi kako su se autori priloga u ovom tematskom bloku koristili drugim pristupom, nastojeći analizirati političke aktivnosti Roma kao aktivnih sudionika u političkom emancipacijskom pokretu u 20. stoljeću. U ovom poglavlju autorica je iznijela kraći osvrt na položaj Roma u „europskom političkom prostoru“ u 19. i 20. stoljeću. Tako navodi proces institucionalnog, zakonskog i društvenog anticiganizma (*anti-Gypsyism*) koje su europske monarhijske vlasti stoljećima provodile s ciljem prisilne asimilacije ili protjerivanja, ili uništenja (istrebljenja) romskog stanovništva. Dio ovog procesa odnosio se na razvoj rasizma u 19. stoljeću kao političke podloge za nacistički progon Roma u 20. stoljeću. U takvim nepovoljnim političkim prilikama u razdoblju između dvaju svjetskih ratova razvijao se među Romima, napose onima u Poljskoj, politički emancipacijski pokret, zaustavljen nasiljem i progonima uoči i za vrijeme Drugog svjetskog rata. U sljedećem radu „Helios Gómez: To be Roma in the Revolution“ („Helios Gómez: biti Rom u revoluciji“) (27–51) autor Juan Pro analizira život romskog i španjolskoga grafičkog umjetnika Heliosa Gómeza. On je živio u prvoj polovini 20. stoljeća, a u Sevilli je stekao umjetničko obrazovanje. Već kao mladić uključio se u politički život Španjolske, djelujući unutar revolucionarnih i anarhističkih političkih organizacija. Zbog svojeg političkog aktivizma odlazi izvan Španjolske te politički i kulturno djeluje u nekim europskim gradovima, poput Pariza, Bruxellesa i Berlina. Njegov umjetnički smjer razvija se na područjima futurizma, kubizma i ekspresionizma, a pritom se posebno usmjerava na području grafičke umjetnosti i drvoreza. Radio je i kao ilustrator u novinama te dizajner filmskih scenografija. Početkom 1930-ih vraća se u Španjolsku te iz Barcelone djeluje kao revolucionarni anarhist i komunist, zbog čega je proganjen i zatvaran. Posebno je isticao političko i ideološko značenje Sovjetskog Saveza, gdje je boravio više od godinu dana u prvoj polovini 1930-ih. Gómez je isticao sovjetsku politi-

ku kolektivizacije i jednakopravnosti u kulturi, ali i pozitivan odnos prema nacionalnim manjinama, poput Roma, čiji su kulturni razvoj poticale iste vlasti. Kao revolucionarni borac, uključio se u Španjolski građanski rat, ističući se kao primjer romskog revolucionara. Posebno se u ratu istaknuo na području političke propagande, promovirajući važnost republikanske grupacije. Nakon vojnog poraza emigrirao je u Francusku, a višijevske ga vlasti zatvaraju u logor do 1942, kada se uspijeva vratiti u Španjolsku. Ondje je nastavio revolucionarni politički aktivizam protiv diktatorske vlasti Francisca Franca, zbog čega je poslije 1945. u nekoliko navrata uhićen, osuđen i zatvaran. Tada sve više ističe svoje romsko podrijetlo, prikazujući njegovo značenje u umjetničkim i književnim djelima. Za vrijeme boravaka u zatvoru teško je obolio te umire od posljedica bolesti nekoliko godina nakon puštanja iz zatvora (1956). Iako su neki znanstvenici propitivali njegovo romsko podrijetlo i važnost za romsku zajednicu, danas ga se smatra prvim romskim intelektualcem u Španjolskoj. Begoña Barrera je u radu „The Long Road in Search of a Tzigane Language: Sandra Jayat“ („Duga cesta u potrazi za ciganskim jezikom: Sandra Jayat“) (53–70) pisala o životu i radu romske književnice i slikarice Sandra Jayat u poslijeratnom Parizu. Njezina obitelj živjela je na području Italije. Ubrzo nakon njezina rođenja preselili su se u Francusku zbog sve izraženije antiromske politike talijanskih vlasti. Širenjem rata u Francuskoj i njemačkom okupacijom 1940. obitelj Jayat ponovno dolazi pod progonom vlasti, koje ih tada interniraju u logor. Stoga se obitelj preselila na jug Francuske, gdje nije bilo internacijskih logora za Rome. Nakon rata vraća se zajedno s obitelji u sjevernu Italiju, no nastavlja migrirati i na francusko područje te se sredinom 1950-ih seli u Pariz. Ondje se istaknula kao književnica, izdajući knjige poezije romske tematike u kojima piše o romskom životu, njihovim logorima i karavanama, glazbi, tradiciji i usmenoj baštini, položaju Romkinja i dr. Kasnije objavljuje knjige za djecu u kojima prikazuje romski način života, kulturu i tradiciju te romane u kojima opisuje i stradanje Roma za vrijeme Drugog svjetskog rata. Istodobno sa svojim književnim djelom, Jayat se istaknula kao slikarica, posebice kao dio sve propulzivnijeg romskog umjetničkog pokreta krajem 1970-ih i 1980-ih. U posljednjem radu u ovom poglavlju „Ronald Lee: Discovering Romanestan between Canada and Europe“ („Ronald Lee: otkrivanje Romanestana između Kanade i Europe“) (71–91) autorica Carolina García Sanz analizirala je život i djelovanje Ronalda Leea kao istaknutog romskog književnika i pedagoga te jednog od najznačajnijih aktivista u borbi za ljudska prava. Lee potječe iz romske porodice iz Europe koja je emigrirala u Kanadu. Zarana se politički aktivirao u promicanju društvenih veza između romske i neromske zajednice u Montraelu. Objavio je više književnih djela o romskom životu u Kanadi, njihovim običajima i tradiciji. Zatim se 1967. seli u London, gdje djeluje unutar organizacije *The Gypsy Council* uređujući list *Romano Drom (Romski put)*. Posebno se ističe njegovo promišljanje o uspostavi Romanestana – romske nacionalne države. Na tragu je njegova romskog političkog aktivizma i njegovo sudjelovanje na Prvom kongresu Roma u Londonu 1971. Tada se vraća u Kanadu, gdje nastavlja borbu za romska građanska prava, a pritom sve više istražuje i objavljuje radove o romskom jeziku i povijesti.

Drugo poglavlje naslovljeno je „Economic Life“ („Ekonomske život“) (93–166), a započinje uvodnim radom „Introduction – Travelling and Trading: Romani Horse Dealers in the Making of Europe’s Economic Multiculture“ („Uvod – putovanje i trgovina: romski trgovci konjima u stvaranju europske ekonomske multikulture“) (94–106) autorica Eve Rosenhaft i Tamara West koje objašnjavaju metodološki pristup u analizi sudjelovanja romskih trgovaca konja u ekonomskom životu Engleske i Njemačke. U analizi romske

trgovine konjima nastoji se objasniti posebnost romskog načina života, odnos Roma prema konjima, značenje sajma kao ekonomskog i društvenog mjesta okupljanja Roma. Zatim se u radovima analizira odnos vlasti i neromskog stanovništva prema romskim trgovcima konjima (kontekst antiromskih stereotipa), i to posebice u kontekstu nacističke politike prema njima. Tamara West u radu „Intersecting Lives: The Brough Hill Fair as Biography-in-Pieces“ („Isprepleteni životi: sajam *The Brough Hill Fair* kao biografija u komadićima“) (107–125) analizira najveći sajam stoke u Engleskoj i njegovo iznimno značenje za romske trgovce konjima. Sajam se održava od 14. stoljeća, i to krajem rujna svake godine, a jedan dio tog sajma činio je dio u kojemu su prodavali Romi. Autorica analizira knjigu Silvestera Gordona Boswella *The Book of Boswell: Autobiography of a Gypsy (Knjiga o Boswellu: autobiografija jednog Cigana)*, objavljenu 1970, u kojoj je opisana trgovina konja romskih trgovaca na tom sajmu. Zatim je analizirala fotografije sa sajma, tekstove objavljene u *Journal of Gypsy Lore Society* i druge izvore poput novina, kako bi pisala o odnosu između Roma i neroma. Slijedi rad Eve Rosenhaft i Tamare West naslovljen „Invaders: Mobility and Economy in the Lives of the Laubinger Family“ („Uljezi: mobilnost i ekonomija u životima obitelji Laubinger“) (127–147) u kojem analiziraju migracije romskih obitelji početkom 20. stoljeća iz Njemačke u Englesku, koja se tada nazivala „njemačka ciganska invazija“. Razlog ovih romskih migracija bio je pojačan represivno-policijski pritisak njemačkih vlasti nad romskim stanovništvom. Autorice su tako izdvojile primjer romske obitelji Laubinger koja se 1906. iselila iz Njemačke i naselila u Škotskoj. Analizirale su dostupne izvore, poput njemačke policijske dokumentacije i periodičke publikacije. Doseljeni Romi pratili su postojeće romske (ekonomske) migracijske putove, a istodobno su vlasti uz pomoć policije, nastojale kontrolirati njihovo kretanje. Analizom je obuhvaćen i odnos neromskog stanovništva prema njemačkim romskim migrantima, koje su percipirali kao „neželjenu prisutnost i izmišljenu prijetnju“. Ovo poglavlje završava radom Eve Rosenhaft „The Florians, the Habedanks and the Horse Fair at Wehlau“ („Florijanci, Habedankovi i sajam konja u Wehlau“) (149–166), gdje je pisala o položaju Roma u nacističkoj Njemačkoj na temelju primjera sintskih obitelji Florian i Habedank, pritom posebno izdvajajući djelovanje Reinharda Floriana. On je rođen 1923. i zajedno s drugim članovima svoje obitelji trgovao je konjima. Takva romska trgovina analizira se na primjeru sajma stoke u Wehlau (danas Znamensk), na koji su dolazili trgovci iz sjeveroistočnih područja i Sovjetskog Saveza. Autorica ističe značenje ovog sajma za romsko stanovništvo. Za Floriana se položaj pogoršava dolaskom nacista na vlast, zbog čega 1938. biva isključen iz škole, nakon čega je radio razne poljoprivredne poslove. Zatim je 1941. zatvoren i deportiran u logore Mauthausen, Gusen i Auschwitz, a početkom svibnja 1945. oslobođen je iz logora. Danas je njegovo svjedočanstvo o nacističkoj politici prema Romima i Sintima iznimno značajno i zabilježeno je u *Holocaust Visual History Archive* na Sveučilištu *Southern California*.

Treće poglavlje naslovljeno je „Music“ („Glazba“) (167–234), a započinje uvodnim radom Anne G. Piotrowskom „Introduction – The Space for/of Romani Music“ („Uvod – prostor za romsku glazbu/prostor romske glazbe“) (168–177) u kojem ističe upravo glazbu kao područje interkulturne komunikacije između Roma i neroma. Autorica zatim promišlja o odnosu Roma prema glazbi kao obliku izgradnje romske samoreprezentacije u neromskim prostorima. Ističe potrebu propitivanja stereotipnog i romantiziranog prikaza romskog glazbenika, pritom navodeći kako je romska glazba sastavni dio europske tradicijske glazbe. Slijedi rad iste autorice naslovljen „Romani Virtuosi: A Multifaceted

Portrait“ („Romski virtuoz: višestruki portret“) (179–195) u kojem piše o tradiciji romskih glazbenika i razvoju romske glazbe, pritom se ponajviše referirajući na mađarsko područje. U tom kontekstu autorica analizira glazbeni razvoj romskih glazbenih sastava (*Zigeunerkapellen/Ciganskih kapela*). Piotrowska zatim navodi pojedine primjere istaknutih romskih primaša (vođe glazbenih skupina), poput Romkinje Panna Cinka iz 18. stoljeća, o kojoj su se poslije njezine smrti objavljivale knjige, pjesme, opere i filmovi. Autorica spominje romske glazbenike Jánosa Biharija, Ferenc Bunkoa i Jánosa Rigóa, koji su u 19. stoljeću ostavili snažan utjecaj romske glazbe na europsku glazbenu kulturu. Ista autorica u sljedećem radu „From the History of the Lăutari in Romania“ („Iz povijesti Lautara u Rumunjskoj“) (197–213) piše o posebnoj romskoj skupini Lautara, koji su bili porobljeni u rumunjskim kneževinama, a zatim sredinom 19. stoljeća oslobođeni od ropstva. Oni su se istaknuli svojim glazbenim umijećem. Tako autorica navodi primjer rumunjskoga glazbenika Antona Panna kao prvog rumunjskog profesionalnog skladatelja i pisaca, navodeći kako je on romskog podrijetla. Zatim navodi primjere istaknutih glazbenika među Romima Lautarima, poput Barbe Lăutarua, o čijem je glazbenom umijeću svjedočio i sâm Franz Liszt. Romski glazbenici bili su dio glazbenih sastava koje su vodili neromski glazbenici, a autorica posebno navodi glazbenu popularnost Roma Lautara s područja Bukurešta. U posljednjem radu unutar ovog poglavlja „The Story of Cororo, a Musical Genius from Kraków“ („Priča o Corroru, glazbenom geniju iz Krakowa“) (215–234) autori Anna G. Piotrowska i Paweł Lechowski pišu o romskom glazbeniku Stefanu Dymiteru iz Poljske. Dymiter se istaknuo kao romski violinist u Poljskoj nakon Drugog svjetskog rata, djelujući ponajprije u Kowaryju i Krakowu.

Posljednje poglavlje u knjizi naslovljeno je „Circus People and Showmen“ („Cirkusanti i zabavljači“) (235). Malte Gasche je u uvodnom radu „Introduction – Romani Groups in the Public Space of the Circus and Other Showgrounds“ („Uvod – romske skupine u javnom prostoru cirkusa i drugih zabavišta“) (236–247) navodi posebnost cirkusanata kao značajnog oblika zabavljanja. Među osobama koje su se bavile tim poslom bilo je dosta Roma. Nacističke su vlasti progonile romske i sintske cirkuske artiste, nastojeći ih deportirati u logore i/ili sterilizirati. Nakon Drugog svjetskog rata nastavila se diskriminacija ovih artista. Autor navodi primjere romskih artista koji su se u Francuskoj odupirali nacističkim vlastima kao dio pokreta otpora. Laurence Prempain u radu „Travelling Cinema: When Roma Put the World within One’s Grasp“ („Putujuće kino: kad Romi stave svijet nadohvat ruke“) (249–268) opisuje ulogu Roma u širenju kulture filma. Tako su romske skupine u Francuskoj putovale mobilnim kinima u obliku kočija, u određena mjesta, gdje su prikazivale prve filmove. Među ovim Romima ističe se Raymond Gurême, koji je vodio jedno mobilno kino. Isti autor u radu „From Where They Were: Resistance by Romani Circus People during the Second World War“ („Odakle su došli: otpor romskih cirkusanata tijekom Drugog svjetskog rata“) (269–288) piše o sudjelovanju romskih cirkuskih artista u pokretu otpora za vrijeme Drugog svjetskog rata. Tako se ističe primjer Raymonda Gurêmea, koji je svojim bjegovima iz nacističkih logora činio dio otpora istim vlastima za vrijeme rata. Zatim je zanimljiv primjer bračnih partnera Angèle Rieffel i Charlesa Henrija Rieffel koji su podizali pobune u internacijskim logorima zbog loših uvjeta života u njima. U posljednjem radu naslovljenom „Cowboys and Indians: Wild West Shows as Portals to Exotic Otherness and the Big, Wide World“ („Kauboji i Indijanci: predstave Divljeg zapada kao portali u egzotičnu drugost i veliki, široki svijet“) (289–308) Malte Gasche piše o artistskoj porodici Sariola, koja se istaknula postavljajući cirkuske predstave

i prikazujući filmove. Oni su u svojoj skupini imali romske artiste, koje su koristili za prikaze Divljeg zapada u predstavama. Među romskim artistima posebno su se istaknula petorica braća Bossle.

Nakon toga slijedi kraće poglavlje „Afterword“ („Pogovor“) (309–311) koje je napisala Beatriz Carrillo de los Reyes, romska zastupnica u španjolskom Parlamentu, u kojem navodi kako ova knjiga propituje u javnosti nametnuti identitet Roma u kojem se ističe kolonijalni diskurs s ciljem objašnjavanja tko su sami Romi. Zatim ukazuje kako se u knjizi istaknulo pitanje anticiganizma kao oblika višestoljetne diskriminacije nad Romima. Upravo su istraživački rezultati ove knjige jasno pokazali kako je romska kultura sastavni dio europske kulture. Završni su dijelovi u knjizi „Select Bibliography“ („Odabrana bibliografija“) (313–318) i „Indeks“ („Indeks“) (321–332).

Knjiga *European Roma: Lives beyond Stereotypes* (*Europski Romi: životi iznad stereotipa*) zanimljiv je historiografski rad i može ga se smatrati vrijednim znanstvenim prilogom koji pridonosi razumijevanju određenih kompleksnih (i dalje nedovoljno istraženih) segmenata povijesti Roma i Sinta u Europi.

Danijel Vojak

Antisemitizam kao dio nacionalne povijesti

Ivo Goldstein, Antisemitizam u Hrvatskoj od srednjega vijeka do danas, Zaprešić – Zagreb: Fraktura – Židovska vjerska zajednica „Bet Israel“ u Hrvatskoj, 2022, 632 str.

Najnovija knjiga Ive Goldsteina, redovitog profesora na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, nosi naslov Antisemitizam u Hrvatskoj od srednjeg vijeka do danas. Na preko 600 stranica prezentirano je obilje povijesnog materijala i navedeni su mnogobrojni citati kojima autor nastoji potkrijepiti osnovnu tezu ove studije, koja glasi da je antisemitizam sastavni dio nacionalne povijesti. Kao jedan od zaključaka koji se nameće nakon lektire ove knjige doista možemo izdvojiti spoznaju da antisemitizam u modernoj hrvatskoj povijesti (sâm je pojam u Hrvatskoj prvi put zabilježen u Obzoru 1880) nije bio marginalna pojava. Međutim, sve do stvaranja NDH, kako autor naglašava, antisemitizam je bio „na rubu političkog i društvenog života“, što se opravdano može tvrditi i za razdoblje nakon Drugog svjetskog rata sve do danas. Književnik Miljenko Jergović u svojem je nedavno objavljenom ogledu efektno opisao antisemitizam kao „infektivnu bolest svake duše, koja žudi za jednostavnim objašnjenjima svijeta oko sebe“ i ustvrdio da je antisemitizam rodno mjesto svakog nacionalizma. Svoj prikaz knjige Ive Goldsteina Jergović završava opaskom da je knjiga „važna i pomalo tragična“ jer će je pročitati „isključivo oni koji su u stanju bolest držati pod kontrolom. Ostali će je odbiti. Knjiga je katalog hrvatskog i okolnih antisemitizama...“ Njemački povjesničar Ulrich Herbert, poznati i cijenjeni istraživač ideologije i prakse nacionalsocijalizma, u djelu pod naslovom *Odakle mržnja*

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
54
BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2022.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 54, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Domagoj Tončinić

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Filip Šimetin Šegvić (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history), Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

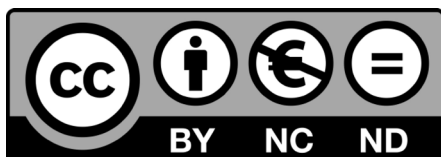
Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

DOI: 10.17234/RadoviZHP.54

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.